

Bibliografia

per Carles CARRERAS i VERDAGUER

ROCA, Francesc: *Política econòmica i territori a Catalunya. 1901-1939*. Ketres ed., Barcelona, 1979. Pròleg F. Estapé; intr. E. Lluch. 240 pp. i 133 il·lustracions.

En el número 3 de la Revista, comentant el llibre de Lluís Casassas *Barcelona i l'espai català*, diem que la ciutat de Barcelona n'era la gran absent de l'obra. En el llibre d'En Roca, per contra, malgrat l'aparent contradicció dels títols, la ciutat de Barcelona n'és la gran protagonista. Ens trobem davant d'una fita (una fita important des del punt de vista científic, però també acadèmic, ja que l'obra constitueix la tesi doctoral, llegida el 1977) en la tradició ja llarga i feconda de reflexions de l'autor sobre el fet urbà, especialment centrada en Barcelona. I una altra vegada, no podem deixar de destacar-ho, ens trobem amb un estudi de Barcelona obert per Fabià Estapé, el qual el 1968 ens rescatà la personalitat i l'obra d'Ildefons Cerdà.

Perquè l'estudi és emmarcat dintre del camp de l'economia, i els professionals de la Geografia no podem deixar de saludar amb entusiasme les reflexions sobre el territori de cap tipus d'especialista, més encara quan són sempre tan rares. En el cas d'En Roca, aquestes reflexions són més interessants, ja que des dels anys seixanta a la facultat, passant pel treball a l'Arxiu històric del Col·legi d'Arquitectes o per la col·laboració en tantes activitats col·lectives (Congrés de Cultura Catalana, Societats Catalanes de Geografia i d'Ordenació del Territori, Museu de Barcelona, etc.), no ha deixat de treballar amb d'altres especialistes, de manera interdisciplinària, en el camp de les ciències humanes i socials.

La recerca fonamental del llibre és centrada en l'anàlisi de les polítiques urbanes, i de llur contingut ideològic, social i polític, articulades a Catalunya,

centrades majoritàriament a la ciutat de Barcelona, entre l'accés de la Lliga als ajuntaments a partir del 1901 i la caiguda de Catalunya sota el règim franquista el 1939. Una recerca ambiciosa entorn a les polítiques urbanes i territorials que podríem qualificar de veritablement *autònomes*.

La recerca d'En Roca és doblement documental i bibliogràfica, però la primera, la tasca pacient de l'historiador, pesa per sobre de l'altre. Perquè quan En Roca tracta l'abundosa bibliografia que utilitza (488 fitxes de llibres, opuscles, fulletons i articles de revistes i diaris), la tracta més com a document que com a informació complementària. En efecte, Roca cerca en la literatura que maneja arguments, i pistes sobre l'origen d'aquests arguments, ja que el que vol explicar és el procés de formulació de les polítiques urbanes.

L'historiador, però, no esborra l'economista, ja que el que es fa bàsicament és una història del pensament econòmic, a l'estil de la d'En Lluch per als segles XVIII-XIX, o de la del mateix Roca, en col·laboració, per al temps de la república i la guerra. El biaix economista apareix clar en la importància donada a l'estudi del pressupost municipal, peça clau de la política urbana. També pot explicar-se per aquest biaix l'absència d'anàlisi sobre algun autor clau en l'època estudiada, com la figura de l'historiador Francesc Carreras Candi, l'obra i el pensament del qual encara són per a estudiar a fons. Aquesta absència i, ben possiblement, la d'altres, no pot amagar ni enterbolir de cap manera la vàlua extraordinària del treball d'En Roca,

sobretot, respecte a aquesta primera època.

En efecte, la recerca dels sistemes a través dels quals les classes dominants catalanes, un cop assolit el govern local, tracten d'aprendre a analitzar el fet urbà i a intervenir-hi, és fonamental per a entendre tot un seguit de processos. Tan la política urbana dels anys 1901-29 (amb fites tan importants com la via Laietana, el barri Gòtic, el pla d'enllaços o l'exposició, o el fallit port franc), com la seva pervivència en les demés polítiques urbanes posteriors. Això és tan vàlid per al procés, també analitzat al llibre, de les alternatives urbanes dels anys de la república i la guerra, com per al més posterior de recuperació per part del porciolisme i, potser fins i tot, d'alguns elements ben actuals (com, per exemple, les olimpíades per a 1992).

En l'aclariment d'aquests processos, En Roca ha cobert una etapa crucial, de la qual només posseïm alguns avenços dels seus propis treballs (sobretot el que fa referència a la ciutat jardí), o la síntesi brillant d'Ignasi Solà-Morales (vid. *Recerques*, n.º 6). És, segons el meu criteri, la millor part del llibre, que en cobreix, de fet, les tres quartes parts.

La resta del llibre tracta un tema, els anys de la república i la guerra, potser més conegut i més estudiat, el que n'explica la reducció proporcional, però també aquell en què domina l'acció per sobre de la projecció, el que també n'ex-

plica un cert desinterès per part de l'autor que mai no vol fer una història factual. També val a dir que d'aquest tema ja n'havia fet el mateix Roca algunes publicacions. Per sobre del conjunt jo en voldria destacar un aspecte d'aquesta part que penso que en constitueix la seva grandesa, que per a d'altres pot ésser la seva misèria. És justament el tractament una mica *parcial* del tema, no en el sentit d'oblidar-ne alguns components (que ben segur hi deuen mancar de totes maneres), sinó de prendre part o partit en la història que produeix; partit per aquells que protagonitzaren la història un lapse de temps tan breu —menys de tres anys— i que normalment no assoleixen gaire tractament en d'altres estudiosos.

Aportació documental fonamental, anàlisi acurada del contingut dels documents, tractament viu i seriós dels resultats, són virtuts que permeten assolir deu pàgines esplèndides de conclusions, que mouen a la reflexió i a la continuació del treball. No puc dir res de millor d'aquest llibre (per cert, d'edició molt bona, ben il·lustrat, amb notes a peu de plana, bibliografia ben organitzada i índex de noms complet) que, afortunadament, no és l'obra perfecta que pretén sentar càtedra, sinó l'eina de treball que ens permet d'acostar-nos al coneixement d'aquesta Barcelona, tan estudiada i tan desconeguda encara.

EQUIP REDACTOR DEL G.E.S.: L'estany d'Ivars. — Grup Excursionista Serralada; Isard; especial n.º 2. — Mollerussa, 1981. 28 p.

Els inquiets ciutadans de Mollerussa, en concret el grup Isard, han plantejat en aquest estudi un tema urgellenc ben atractiu entorn de l'estany d'Ivars. Després d'una anàlisi històrica breu sobre l'estany i el seu procés de dessecació, la seva fauna i vegetació i altres referències ben interessants, es comenta una enquesta feta entre habitants de Vila-

sana i d'Ivars d'Urgell, els dos municipis pels quals s'estenia aquesta massa limnològica: el 84 % troba mal fet l'haver dessecat l'estany, i creu que, si avui fos ple, no el farien desaparèixer. A un 97 % li plauria que el clot, avui conreat, fos reomplert. Aquesta última proposta és bonica per a molta gent, però probablement resulta utòpica.